

Bilaga A

Astrid Lindgrens Hembygd

Föreningen för ungas framtid

Landsbygdsutveckling med radikalt nya förutsättningar

Denna omvärldsanalys är skriven i januari 2008 på uppdrag från föreningen Astrid Lindgrens hembygd. Författare är Hillevi Helmfrid i egenskap av representant för det nationella projektet Hållbara Bygder. Hållbara Bygder är ett projektsamarbete mellan riksorganisationen Hela Sverige ska leva, Sveriges lantbruksuniversitet, Naturskyddsföreningen och LRF. Projektet syftar till att finna nya sätt för landsbygden till ett gott liv när oljan minskar, bidra till minskad klimatförändring och förstärkning av hotade ekosystem. Kärnan i projektet är drygt 20 pilotbygder som under projektperioden ska formulera omställningsplaner för sina bygder, samt arbeta med genomförandeprojekt. Omställningsplanerna ska synliggöra möjliga lösningar för landsbygden i förhållande till de nya förutsättningarna beskrivna nedan.

Landsbygdsutveckling med radikalt nya förutsättningar

Begreppet Hållbar Utveckling har fyllt 20 år.¹ Ändå är det för de flesta medborgare fortfarande otydligt vad som menas med hållbar utveckling. Ett sätt att närma sig frågan är att peka på vad som inte är hållbart. Under de två decennier som begreppet varit i omlopp har dessvärre några av de grundläggande trenderna förstärkts i icke hållbar riktning. Dessa skeenden har global karaktär. Allt fler inser nu att vi gör klokt i att skaffa oss tillräckligt med kunskap om de globala skeendena både för att lokalt kunna förhålla oss proaktivt till de nya förutsättningarna och att samtidigt kraftsamla för att kunna axla vår del av ansvaret och göra vad som står i vår makt att avvärja hoten.

Nedan beskrivs ett antal globala hot. Det är dessa, och samspelet mellan dessa, som bedöms som de mest överhängande för närvarande.²

Klimatet

Det råder inte längre någon tvekan om att människan påverkar jordens klimat. Varje ny rapport från FN:s klimatpanel (IPCC) beskriver situationen som ännu allvarligare än vi tidigare trott. I rapporten som kom i början av 2007³ meddelades att jordens medeltemperatur höjts med 0.76 grader i genomsnitt sedan industrialismens barndom. För 2100 presenterar IPCC olika scenarier som ger mellan 1.1 och 6.4 graders uppvärmning (www.ipcc.ch). Senast vi hade 6 graders uppvärmning var för 250 miljoner år sedan då 90% av alla djur och växtarter dog ut.⁴ I rapporten som kom i november 2007 fastslår IPCC att vi inom några få år behöver ändra kurs radikalt vad gäller utsläppen av växthusgaser för att inte fortsätta den inslagna vägen i full fart mot omkring 4 graders genomsnittlig uppvärmning. Till detta måste man lägga de självförstärkande effekterna av uppvärmningen⁵ som kan resultera i okontrollerbar ökning till runt 6 grader om ingenting görs.⁶ Det är här viktigt att komma ihåg att klimatet är ett system som är buffrat och där det finns viss eftersläpning mellan utsläpp och symptom i form av temperaturhöjningar. De temperaturhöjningar som vi nu kan mäta är orsakade av gamla utsläpp. De senaste decenniernas utsläpp har vi fortfarande inte fullt ut sett symptomen av.

En uppvärmning går alltså inte att undvika. Den är ett faktum som vi behöver anpassa våra liv och samhällen till. Samtidigt måste vi ta vårt ansvar för att minska utsläppen för att undvika de katastrofscenarier som annars blir verklighet. Det handlar om en minskning av utsläppen med 70-80% till 2050.

¹ Brundtlandkommissionens rapport kom ut 1987

² När det gäller oljebrist och klimatförändring så är dessa egentligen bara exempel på två mer allmänna principer:

1. När vi använder lagerresurser så tar de förr eller senare slut. Ju mer vi använder, desto snabbare töms de. Även om den stora debatten idag gäller oljan så gäller samma princip andra viktiga lagerresurser, t ex fosfor.
2. När vi systematiskt släpper ut restprodukter i fast, gas eller flytande form av sådan art eller av sådan mängd att de inte kan utgöra byggstenar i biologisk produktion så ansamlas dessa produkter och skapar olika former av problem. Även om det är växthusgaserna som nu ser ut att mest akut hota kommande generationer, så gäller denna princip även problemen med övergödning av vattendrag, förorening av marken, förekomst av naturfrämmande ämnen i grundvatten och myriader av andra miljöproblem.

³ IPCC, 2007a. Impacts, Adaptation and Vulnerability. Working group II. Contribution to the Intergovernmental Panel on Climate Change Fourth Assessment Report. Summary for Policymakers.

⁴ Benton, M. 2003. When life nearly died: The greatest mass extinction of all time Thames & Hudson Ltd, London.

⁵ Textinande tundror som avger metangas, metanhydrater från havsbotten, koldioxidutsläpp i samband med skogsdöd till följd av torka, minskade vita ytor (pga isavsmältning) som ger minskad reflektion av solljuset, bortodling av mullämnerna i åkermark pga ökad efterfrågan på livsmedel och bränsle från åker.... etc.

⁶ Steffen, W. 2005. Slumbering giants, föredrag vid Albaeco, Stockholm hösten 2005.

<http://www.google.com/custom?q=slumbering+giants&sa=S%F6k&domains=albaeco.com&sitesearch=albaeco.com>.

Redan vid en måttlig uppvärmning har vi för svensk del att se fram emot hela vintrar med novemberväder, medan torka kan bli ett problem på sommarhalvåret. Extrema väderhändelser blir allt vanligare. I andra länder blir problemen svårare. De områden runt vändkretsarna som redan idag är torra förväntas bli ännu torrare. Uppskattningar ger vid handen att Afrika söder om Sahara år 2020 kan stå med halverade skördar i spåren av de globala klimatförändringarna⁷. I de lägst belägna områdena i Bangladesh där det idag bor 35 miljoner människor har översvämningar redan förorsakat två års missväxt och akut brist på färskvatten.⁸ Exempelen kan göras många. Kanske hundratals miljoner människor bor i områden som kan komma att behöva överges pga översvämning eller torka före 2050. Frågan är vart dessa människor ska ta vägen.

Oljan

Den magiska gränsen för oljepriset, 100 dollar per fat, passerades under julhelgen 2007 - en "fantasisumma" bara för några år sedan. Faktum är att priset tiofaldigats på tio år. Sedan 2005 har världsmarknadspriset fördubblats utan att detta kommenterats i svenska media. Inte har det märkts på svenska bensinpriser heller. Av två skäl. Dels har dollarn fallit i förhållande till kronan, dels minskar andelen av priset som utgörs av koldioxidskatt i och med att denna är fastställd per liter och inte som en procentsats. Fortsatt prisstegring kommer dock att bli kännbar även i Sverige.

Sedan oljeutvinningen började i stor skala efter andra världskriget har den mängd olja som extraheras varje år varit större än föregående år. Sedan tre år ligger vi dock kvar på samma nivå, 84 miljoner fat per dag. Detta kan vara en indikation på att vi redan nått den så kallade oljetoppen, dvs den tidpunkt då oljan pga knapphet blir allt dyrare att utvinna, varför utvinningen planar ut för att därefter minska. Av dessa 84 exporteras idag 40 miljoner fat. Trenden är att den inhemska oljekonsumtionen i producentländerna ökar. Det finns anledning att förvänta sig att i takt med att tillgångarna sinar så minskar den mängd olja som bjuds ut på världsmarknaden snabbt till noll, medan producentländerna behåller resterande olja för inhemsk konsumtion.⁹ En sådan utveckling skulle innebära stora förändringar för alla länder som är beroende av oljeimport, t ex Sverige.

Man kan tycka att sinande oljetillgångar är någonting positivt i förhållande till ovan beskrivna klimathot. Tyvärr är det inte så enkelt. Det är allt för lockande att ersätta olja med kol, vilket innebär fördubblad klimatpåverkan per nyttig energi. Liknande problematik finns med tjärsand, oljegrus och andra fossila alternativ eftersom de kräver så mycket energi för utvinningen så blir den totala klimatbelastningen per nyttig energienhet stor. Medvetenheten om sinande oljetillgångar har väckt ett stort intresse för bioenergi. Detta är positivt men man ska veta att bioenergin totalt sett inte kan komma i närheten av att ersätta den drivkraft som vi idag får från de fossila källorna. Detta på grund av att de biologiska resurserna är glesa, utspridda och flödesbegränsade¹⁰.

⁷ IPCC, 2007. Impacts, Adaptation and Vulnerability. Working group II. Contribution to the Intergovernmental Panel on Climate Change Fourth Assessment Report. Summary for Policymakers.

⁸ Ordfront Magasin juni 2007.

⁹ (www.peakoil.net)

¹⁰ Fördelen med de förnybara resurserna är att de i princip inte tar slut till skillnad från lagerresurserna som töms i den takt man använder dem. Men de förnybara resurserna har andra begränsningar som handlar om flöde. Vi kan t ex inte vid behov öka skördarna i skog och på åker på motsvarande sätt som vi vid behov kan pumpa upp mer olja ur reserverna.

Läs mer om oljetoppen, biobränslepotentialen och sambanden mellan oljan, klimatet, världsfreden osv i ”Efter oljetoppen – Hur bygger vi beredskap när framtidsbilderna går isär?” av Hillevi Helmfrid och Andrew Aden SLU/KSLA 2005, http://goto.glocalnet.net/hillevihelmfrid/pagang.php#efter_oljetoppen eller www.slu.cul.se eller www.ksla.se

Ekosystemtjänsterna

Ekosystemen förser oss dagligen med livsviktiga tjänster: Vattenrening, näringsrecirkulation, jordmänsbildning, motverkande av erosion, inbindning av växthusgaser, genetisk variation vilket skapar en pool av möjligheter, pollinering, klimatbuffring, symbios och interaktion mellan organismer, etc. Vi har en tradition av att ta dessa ekosystemtjänster för givna. De har liksom alltid funnits där. Vi börjar nu så småningom bli varse att när dessa naturliga funktioner slås ut så blir de oerhört kostsamma att ersätta med hjälp av tekniska processer.

I FNs Millenium Ecosystem Assesment Study¹¹ konstateras att 60% av alla ekosystemtjänster redan är överutnyttjade. Detta tvingar oss in i dyra tekniska ersättningar med ytterligare miljöförstöring till följd. Rapporten har sammanfattats i följande ord: ”Livets väv på planeten blir allt tunnare.”¹²

Takten i artutrotningen är högre än någonsin och den största anledningen är att hela livsmiljöer försvinner. Globalt sett är kanske världshaven och de tropiska regnskogarna de mest hotade systemen. Att dessa system ligger utanför Sveriges gränser innebär inte att vi inte har möjlighet att påverka. Genom att ställa om vår djurproduktion till att bli mer självförsörjande på foder minskar den svenska dietens bidrag till utfiskning för fiskmjöl och regnskogsskövling för sojaodling. Den sammanlänkade globala ekonomin medför ett stort ansvar. Lokal utveckling kan inte längre frikopplas från den globala.

Parallellt med bristen på olja i världen accelererar bristen på rent sötvatten. Flera faktorer samspelar. Förstörda ekosystemtjänster är en orsak, exempelvis avskogning och torrläggning av våtmarker som tidigare skött naturlig vattenrening. En mer akut vattensituation kan uppkomma genom klimatförändringarna. En glaciäravsmältning förväntas först leda till några decenniers översvämningar och därefter till absolut vattenbrist i takt med att glaciärer i Himalaya, Alperna, Anderna osv försvunnit helt. I låglänta områden får vi inträngande saltvatten genom höjning av havsnivån (Holland, Bangladesh...). Vattenbristen kommer att påverka livsmedelsproduktionen i stora delar av världen.

Förutsättningarna att lösa klimatproblemet och energikrisen i oljebristens spår genom övergång till biobränsle kommer att begränsas kraftigt av att ekosystemen i många kvalitativa hänseenden redan idag är överansträngda. För att bioenergispåret ska utgöra en del av en hållbar lösning måste produktionen begränsas i mängd och ske med sådana metoder att den inte utgör ytterligare hot mot biologisk mångfald, vattenhushållning, markens bördighet och ekosystemens inbindning av växthusgaser. Samt att den sker på mark som inte behövs för livsmedelsproduktion. Ekvationen kommer att vara svår att få gå ihop. Befolkningsstillväxten gör att vi behöver producera mer livsmedel för vart år.

¹¹ Varius. 2005. Millenium Ecosystem Assessment. Ecosystems and Human Well-being. Synthesis. Island Press.

¹² <http://www.omvarldsbilder.se>, sammanställs av Leif Ohlsson vid Institutionen för freds- och utvecklingsforskning, Göteborgs UniversitetFörfattarna

Uppskattningar visar att vi under de kommande 50 åren behöver producera lika mycket livsmedel som vi gjort under de gånga 10 000 senaste åren sammanlagt!¹³

Läs mer om ekosystemtjänster i Naturskyddsföreningens bok: ”Naturen till vår tjänst” som finns på biblioteket.

Sammantaget pekar denna bild på att vi i framtiden kommer att behöva anpassa samhället till en väsentligt lägre energiförbrukning än vad vi varit vana vid under de senaste halvseklerna.

Hotande sociala kollapser

De ovan beskrivna problemen med resursuttömning och miljöförstöring är baksidan av efterkrigstidens snabba (oljedrivna) välståndsutveckling. Dessvärre är framsidan av medaljen nog så problematisk som baksidan.

Välståndet är extremt ojämnt fördelat. I FNs World Development Report kan man läsa att trots att världsekonomin sexfaldigats sedan 1950 så konsumerar det genomsnittliga afrikanska hushållet nu 20% mindre än för 25 år sedan. Som kontrast kan nämnas att världens 225 rikaste personers egendomar år 1998 motsvarade halva världsbefolkningens årliga inkomst. Sedan 1950 har denna klyftan mellan världens rikaste och världens fattigaste femtedel av befolkningen, fördubblats. Idag står den rikaste femtedelen av världens invånare för 86% medan den fattigaste femtedelen står för 1.3% av den privata konsumtionen.¹⁴

Man behöver inte vara vän av millimeterrättvisa för att förstå att detta är ett ohållbart system. I en värld där välstånd och inflytande är extremt ojämnt fördelat finns naturligtvis grogrund för konflikter. Extrem fattigdom parat och brist på skrupler är också förutsättning för människohandel, slavliknande arbetsförhållanden och andra kränkningar av mänskliga rättigheter som vi med fasa läser om i tidningarna.

Inte nog med att en miljard människor lever under fattigdomsgränsen. Samma människor är de som också drabbas hårdast av miljöförstöring och resursuttömning, utan att ha varit del av orsaken. Fattiga människors lever i högre grad i marginalområden som hotas av översvämning eller torka i klimatförändringens spår. De lever oftare i direkt beroende till den lokala resursbasen och blir därför snabbare och mer direkt påverkade när ekosystem överexploateras och förgiftas. De har pga sin fattigdom färre utvägar och valmöjligheter. Denna princip gäller inte bara på den globala skalan utan även inom i-länderna där andelen personer under fattigdomstreckets också har ökat under de senaste decennierna.

Nu ska vi komma ihåg att den sneda fördelningen fördjupats under en period då världsekonomin sexfaldigats och teoretiskt alla möjligheter har funnits för att fördela tillväxtens frukter. Hur ska det då inte bli ”när krubban blir tom”?

¹³ Adeel. Zafar: “Between Hungry People and Climate Change, Soils Need Help,” Environmental New Service, August 31, 2007, www.ens-newswire.com/ens/aug2007/2007-08-31-03.asp

¹⁴ UNDP, Human Development Report 1998. www.undp.org/undp/hdro

Vi får en rad nya delikata frågor att ta tag i: Ska jordbruksmarken i Syd användas till att producera livsmedel för de människor som bor där eller ska den användas för att producera drivmedel till bilar i Nord? I och med att biodrivmedel är en internationell handelsvara, företrädesvis producerad i Syd och konsumerad i Nord står 800 miljoner bilisters vilja att byta innehållet i tanken och fortsätta köra som förut i direkt konflikt med två miljarder fattiga människors behov att stilla sin hunger.¹⁵ Vad har vanliga människor i Syd att sätta emot när både mark och vatten ägs av anonyma företag utan lokal förankring?

Oljebristen kan i värsta fall komma att utlösa krig av tre olika slag: a) mellan resursstarka men oljefattiga länder och oljeproducerande länder, b) mellan stora oljeimporterande länder och c) inom producentländer. Det kan knappast vara någon tillfällighet att de konflikttätaste regionerna i världen redan är de länder med störst återstående reserver av olja. Parallellt kan andra resurskonflikter trappas upp, t ex till följd av bristen på vatten.

I den bästa av världar?

I Sverige har vi aldrig någonsin varit så rika som vi är idag. Vi är samtidigt ett av världens materiellt sett rikaste länder. Mot den bakgrunden skulle man kunna förvänta sig att finna ett friskt, lyckligt och tillfreds folk.

Tyvärr är det inte så. En studie som gjordes på 1990-talet i USA visade att sambandet mellan inkomst och självupplevd lycka var starkt fram till ca 1950-60 talet. Därefter fortsätter inkomstnivån att stiga brant medan andelen människor som upplever sig själva som mycket lyckliga ligger kvar på 1950 års nivå.¹⁶ Någon motsvarande studie är inte gjord i Sverige, men det finns skäl att tro att alla västländer uppvisar ett liknande mönster.

Det finns däremot gott om underlag för att hävda att vi i vårt land brottas med en lavinartat växande psykosocial ohälsa, inte minst bland barn och ungdomar. Lärare och andra som arbetar med unga kan bekräfta att en avsevärd försämring i den psykiska hälsan har skett under de senaste 25 åren. Allt fler unga människor söker hjälp för ångest och tomhets känslor. Forskrivningen av psykofarmaka till tonåringar ökar. Våldet kryper ner i åldrarna, tecken på åderförkalkning finns ända ner i tioårsåldern, diabetes upptäcks hos tonåringar och förstadium till diabetes hos femåringar, allt fler barn är överviktiga eller underviktiga, förekomsten av tinnitus hos sjuåringar ökar dramatiskt, antalet bokstavdiagnoser ökar kraftigt. Alkohol och droganvändning har ändrat karaktär från ett experimenterande på 1960-talet till en självmedicinering mot ensamhet, ångest, hopplöshet och apati nu på 2000-talet.¹⁷

En undersökning från Stockholms universitet visade 2005 att vart tionde barn lider av ångest. En statlig utredning 2006¹⁸ skriver att det finns sex svenska studier på jämförbara grupper i åldrarna 15-24 år som under perioden 1980-2005 visar att den psykiska ohälsan hos denna grupp ökar. Det handlar om besvär i form av oro, nedstämdhet, sömnbesvär, trötthet, anspänning och värk. Utredningen berättar också att under

¹⁵ Lester Brown, World Watch Institute, citerad av Richard Heinberg: What will we Eat as the Oil Runs Out, inledningsföreläsning vid Ekokonferensen 22 november 2007 i Norrköping.

¹⁶ Social Psychology,

¹⁷ Hela detta stycke hämtat från: Himmelstrand. Jonas. Att följa sitt hjärta – i jantelagens Sverige, 2007, s 305. Författaren ger åtskilliga källhänvisningar. Boken är i övrigt en mycket läsvärd ingående beskrivning av den psykosociala ohälsan idag, dess orsaker och förslag till lösningar.

¹⁸ SOU 2006:771. Ungdomar, stress och Psykisk ohälsa.

perioden 1986-2002 ökade den psykiska ohälsan hos 15-åringar snabbare i Sverige än i något av elva jämförbara länder i Europa. Ökningen är speciellt påtaglig hos unga kvinnor. 1989 hade nio procent av kvinnorna i åldrarna 16-24 år besvär av ångslan, oro eller ångest flera gånger i veckan. 2005 hade 30 % sådana problem. 2007 har andelen flickor med dessa symptom ökat till 40% enligt ungdomsstyrelsens rapport i december 2007.¹⁹

Den växande psykosociala ohälsan är ett allvarligt tecken på flera sätt. För det första med tanke på allt det mänskliga lidande som döljer sig bakom siffrorna. För det andra för att statistiken bör ses som ett symptom på grundläggande systemfel. Något kan inte stå rätt till när barn och ungdomar mår allt sämre ett av världens mest gynnade länder! Vi bör bemöda oss att förstå vari systemfelen består. Här finns en potential till ett stort och viktigt lärande.

För det tredje: En förutsättning för att kunna förhålla sig ansvarigt och proaktivt i förhållande till de ovan beskrivna globala hoten är att man själv mår bra. Arbetet för hållbar utveckling behöver en ung generation med självkänsla, kreativitet, livsglädje och samarbetsförmåga. Att arbeta för att vända trenden när det gäller ungas psykosociala hälsa är en nödvändig pusselbit i att vända samhällsutvecklingen från icke hållbar till hållbar inriktning.

¹⁹ Hela detta stycke hämtat från: Himmelstrand. Jonas. Att följa sitt hjärta –i jantelagens Sverige, 2007, s 305. Författaren ger åtskilliga källhänvisningar.

Betydelse för landsbygdsutveckling i leaderområdet Astrid Lindgrens Hembygd

- Klimatförändringar kommer. Hur påverkar de oss här?
- En 70-80 % minskning av utsläppen av klimatgaser är nödvändig. Hur klarar vi det här i vårt området?
- Hur klarar vi oss här i området när oljan sinar?
- Vilka ekosystemtjänster är hotade i vårt område? Vad kan vi göra för att minska vår indirekta belastning på ekosystemtjänster i andra delar av världen²⁰?

Det är svårt att sja om framtiden och än har vi förhoppningsvis möjlighet att avvärja de värsta hoten.²¹ Trots osäkerheten är det troligt att vi kommer att få leva med några övergripande trender:

För det första är det mycket som tyder på att livsmedelsproduktionen återigen kommer att bli central. Allt behöver komma närmare varandra igen: primärproduktionen, foderarealerna, livsmedelsförädlingen och konsumtionen. Samtidigt behöver användningen av energikrävande insatsmedel minska: t ex handelsgödsel, bekämpningsmedel och transporter. Med stigande energipriser kommer marknadskrafterna automatiskt dra åt det hållet. Men livsmedelssystemet tar tid att ställa om. Det finns anledning att redan idag bereda vägen för kortare livsmedelskedjor och produktion/förädling med mindre utifrån kommande energikrävande insatsmedel (i planen kallat "lokal och ekologisk livsmedelsproduktion").

Det är troligt att mer mark kommer att behövas för livsmedelsproduktion i vårt område när användningen av insatsmedel minskar och efterfrågan på livsmedel på världsmarknaden samtidigt ökar. Fler människor kommer att behövas inom de areella näringarna när fossilbränsledriften avtar. Hur tillgänglig är landsbygden för människor som vill bruka jorden?

De areella näringarna kommer att utsättas för påfrestningar i samband med klimatförändringar. Blötare vintrar utan tjäle och torrare somrar ökar risk för skadegörare och torkskador. Mycket talar för att de gröna näringarnas problembild ser helt annorlunda ut om 15 år jämfört med för 15 år sedan. Överskottsproduktion och överskottsareal kommer troligtvis att bli ihågkomna som en historisk parentes av "lyxproblem". Landskapsvård och skydd av biologisk mångfald som idag till stor del handlar om att på konstgjord väg bibehålla hävd kan bli överflödig. Framtida hot mot biologisk mångfald blir kanske istället ett överutnyttjande av marken i jakten på mat, fibrer och energi.

Mycket talar för att allt fler människor från andra länder kommer att söka sig till Småland för att bosätta sig här. (Fråga en mäklare, trenden har redan börjat) Centrala Europa är redan alldeles för trångt. Södra Europa är snart för torrt. För att inte tala om behoven i Afrika och Asien att hitta utvandringszoner. Behoven är större än den nöd som drev våra småländska förfäder att utvandra till Amerika när det begav sig. Är vi

²⁰ Ett exempel som nämnts tidigare i texten är att vi genom att i större utsträckning producera vårt eget djurfoder kan minska vårt "ekologiska fotavtryck" i regnskogar och världshav. Åtskilliga andra exempel skulle behöva inventeras.

²¹ Se Efter Oljetoppen – Hur bygger vi beredskap när framtidsbilderna går isär? Av Hillevi Helmfrid och Andrew Haden. SLU/KSLA, 2005 för ett resonemang om handlingsutrymme och risk.

beredda att skapa plats? Kan folkomflyttningar till och med ses som en lösning på problemen med ålderspyramiden?

Hållbar utveckling är den största utmaningen för mänsklig kreativitet någonsin. Och för vår medkänsla! Därför är kulturen central. Människor som har stark självkänsla har också lättare att positivt möta människor från andra kulturer. Mycket av det som dragits igång inom Astrid Lindgrens hembygd i förra perioden och som handlar om att stärka ungdomars självkänsla, samarbetsförmåga, kreativitet och livslust är av stort värde här. Arbetet med ”de mjuka värdena” är A och O om vi ska hitta ett sätt att fredligt navigera i en tid av resursknapphet. Barn och ungdomar är centrala. Det är de som far mest illa av den nuvarande samhällsordningen och de blir vuxna i en allt mer problematisk värld. Barn och ungdomar behöver särskilt fokus och extra resurser för att stärkas och inte minst de behöver bjudas in i samtalet om framtiden.

Livskvalitet och långsiktighet behöver stå i centrum och alla måste få vara med och ge innebörd åt dessa begrepp.